УДК 141.2
doi: 10.15421/171749

До питання про роль стереотипів споживання у формуванні здоров'язбережуваної поведінки особистості

О.В. Добридень
dobrioksana@yandex.ua
ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»,
49044, Дніпро, вул. Вернадського, 9

Доводиться, що стереотипи споживання відіграють важливу роль у процесі формування індивідуального знання про користь і небезпеки для здоров'я від споживання комплексу товарів і послуг, серед яких, зокрема: продовольчі товари, одяг і взуттєві вироби, гігієнічні засоби, господарські товари, електронна та побутова техніка, медико-профілактичні препарати і послуги, wellness-технології тощо. Головною властивістю впливу стереотипів споживання на індивідуальне знання щодо здоров'язбереження є використання соціальним суб'єктом шаблонних суджень, що не опираються на власний соціальний досвід. Натомість такі судження виходять з матриці стандартизованих колективних образів, які засвоюються особистістю у соціальних практиках споживання.

З'ясовується, що на рівні побутової культури стереотипи споживання, зазвичай, сприяють появі неповного знання, що обертаються навколо лише деяких якостей товару або послуг і не дають можливості об'єктивного бачення останніх. Таким чином, з одного боку, відбувається збереження пізнавальних зусиль індивіду, і це є позитивним чинником, бо неможливо пізнати всі речі та явища світу творчо і самостійно, особливо в умовах сучасної інформаційної перенасиченості. З іншого боку, некритичне ставлення до стереотипів споживання, які застаріли і не відповідають дійсному стану речей і явищ, обов'язково призведе до неадекватної здоров'язбережуваної поведінки з непередбачуваними для здоров'я наслідками.

Ключові слова: культура здоров'я; культура споживання; соціальна безпека; ставлення до здоров'я; здоров'язбереження

To the question about the role of consumption-stereotypes in the forming of health-saving individual behavior

O.V. Dobryden
dobrioksana@yandex.ua
State esteblishment "Dnepropetrovsk Medical Academy of Health Ministry of Ukraine",
9, Vernadskyj St., Dnipro, 49044, Ukraine

It is proved that the formation of new consumer attitudes on the background of the displacement of traditional culture communication, nutrition, life occurs in conditions of significant events for healthsaving global nature: first, the scope of medical services during the twentieth century was transformed from private medical practices to health and beauty industry with its huge research institutes and pharmaceutical corporations. Second, because of the opportunities of new technologies radically changed ideas about the biological nature of man and the nature of her health.

Established that at the individual level of consciousness growing number of needs, and therefore increased consumption of goods and services is influenced by stereotypes of consumption as a set of sustainable conventional representations about objects and consumption patterns by which creates the algorithm of usual attitudes to meet the needs of in individual behaviors. However healthsaving is not only with the most significant in human life, but crucial for its existence. So healthsaving behavior – a system of targeted actions of the individual, based on fundamental living needs are in maintaining health and increasing life expectancy. As the main components healthsaving behavior seems appropriate to consider: the relation to their health, adherence to daily routine of activity and rest, healthy food regimen, medical, preventive and sports and recreational activities, compliance emotional balance in communication. That is, under the direct influence consumer attitudes are cognitive, motivational, volitional, emotional and physical parameters healthsavingr.

It was found that consumption patterns play an important role in the formation of individual knowledge about the benefits and dangers to health from consumption of complex products and services, including, in particular, foodstuffs, clothing and footwear products, toiletries, household goods, electronic and home appliances, medical and preventive medicine and services, wellness-technology and more. The main feature of the impact of consumer attitudes on the individual knowledge of healthsaving is the use of social actors stereotyped judgments that do not lean on your own social experience. Instead, these judgments are from of the matrix of standardized collective images that are absorbed by the individual social practices.

Emphasized: first, consumption patterns require constant critical thinking when it comes to maintaining their health; must

Цитування даної статті: Добридень О.В. До питання про роль стереотипів споживання у формуванні здоров'язбережувальної поведінки особистості / О.В. Добридень // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 3(143). – С. 104-109.

Citation of this article: Dobryden, O.V., 2017. Do pytannia pro rol stereotypiv spozhyvannia u formuvanni zdoroviazberezhuvalnoi povedinky osobystosti [To the question about the role of consumption-stereotypes in the forming of health-saving individual behavior]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 3(143), 104-109. doi: 10.15421/171749 (in Ukranian).

Peer-reviewed; approved and placed: 10.02.2017

use structural characteristics of stereotypes in creating stereotypes consumption of healthy lifestyles and developing effective systems healthsaving in Ukraine.

Keywords: health culture; the culture of consumption; social security; attitude to health; healthsaving

К вопросу о роли стереотипов потребления в формировании здоровьесберегающем поведения личности

О.В. Добридень
dobrioksana@yandex.ua
ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»,
49044, Днепр, ул. Вернадского, 9

Обосновывается, что стереотипы потребления играют важную роль в процессе формирования индивидуального знания о пользе и рисках потребления комплекса товаров и услуг, среди которых, в частности: продовольственные товары, одежда и обувные изделия, гигиенические средства, хозяйственные товары, электронная и бытовая техника, медико-профилактические препараты и услуги, wellness-технологии и тому подобное. Главным свойством воздействия стереотипов потребления на индивидуальное знание о здоровьесбережении является использование социальным субъектом шаблонных суждений, которые не опираются на собственный социальный опыт. Такие суждения происходят из матрицы стандартизированных коллективных образов, которые усваиваются личностью в социальных практиках потребления.

Выясняется, что на уровне бытовой культуры стереотипы потребления, как правило, способствуют появлению неполного знания лишь о некоторых качествах товара или услуг и не предоставляют возможности объективного видения последних. Таким образом, с одной стороны, происходит сохранение познавательных усилий индивида, и это является положительным фактором, так как невозможно узнать все вещи и явления мира творчески и самостоятельно, особенно в условиях современной информационной перенасыщенности. С другой стороны, некритическое отношение к стереотипам потребления, которые устарели и не соответствуют действительному положению вещей и явлений, обязательно приведет к ошибкам в здоровьесберегающем поведении с непредсказуемыми для здоровья последствиями.

Ключевые слова: культура здоровья; культура потребления; социальная безопасность; отношение к здоровью; здоровьесбережение

Постановка проблеми. Сьогодні проблема здоров'я людини привертає увагу дедалі зростаючої кількості дослідників від різноманітних наукових галузей, що є цілком закономірним. Оскільки сучасне суспільство можна охарактеризувати не лише такими уславленими епітетами, як суспільство знання, суспільство високих технологій, суспільство інформації, а й такими як суспільство ризику, суспільство технологічних загроз (з яких також випливають екологічні, продовольчі небезпеки тощо), суспільство надмірного споживання з усіма невтішними наслідками, доведеться звикнути до того, що одна з головних умов гармонійного існування людини, а саме – її власне здоров'я, знаходитиметься de facto під постійним негативним впливом наслідків прогресу цивілізації. Природно-соціальна реальність вкрай суперечлива: безсумнівна побутова та науково-практична корисність сучасних технологій, які активно увійшли у повсякденність, істотно змінюючи природне середовище, а з ним також менталітет і психологію поведінки людини, на жаль, раз у раз обертається розчаруваннями, побоюваннями і погіршенням показників потенціалу здоров'я людини.

Аналіз досліджень і публікацій. Особлива роль здоров'я для буття людини зумовлює необхідність постійного практичного і теоретичного доповнення та оновлення інформаційного поля у всіх причетних до здоров'язбереження сферах. Запропоновані для дослідження «стереотипи споживання» є незмінним супутником сучасної масової свідомості, масової культури, суспільства масового споживання. Цілком об'єктивно, що здоров'язбереження не стало винятком і культура здоров'я людини навіть не мислиться поза впливом певних стереотипних суджень.

Стереотип як соціальний феномен привертає чималу увагу сучасних науковців. Так, приміром, О.В. Андрієнко розкриває сутність стереотипу у порівнянні з такими поняттями, як соціальний міф, архетип, забобон, ідеологія; С.І. Широка вважає, що поведінковий стереотип забезпечує культурну спадкоємність і збереження традицій; В.Т. Куєвдою стереотипи розглядаються у контексті традиційності як фактора соціальної та психічної детермінації поведінки людини. Досліджені такі явища, як етнічний стереотип (М.В. Губіна, О.В. Квас, Ю.Р. Сілецький, О.О. Шиприкевич), професійний стереотип (О.М. Самкова, М.І. Петрус), соціальний стереотип (О.А. Іванова, О.Є. Блинова, Н.П. Суходольська); стереотипи як засіб формування суспільної думки і формування стереотипів під впливом ЗМІ (М.В. Бутиріна, М.О. Турчинова, В.Г. Вольвач). Значна увага сучасних дослідників акцентована на різноманітних гранях гендерних особливостей поведінкових стереотипів (Т.І. Власова, О.М. Балакірєва, О.Ю. Вілкова, Т.В. Кубріченко, Л.О. Пампуха, В.Б. Поповська, О.О. Тарасова).

Попри значну й багатосторонню зацікавленість вітчизняних і іноземних науковців різнобічними аспектами стереотипів поведінки, питання взаємозв'язку здоров'язбережуваної поведінки і стереотипів споживання ще не стало предметом окремого дослідження і потребує ґрунтовного аналізу.

Мета дослідження. Мета статті полягає в окресленні основних проблем, що виникають внаслідок впливу стереотипів споживання на поведінку людини, яка прагне опікуватись власним здоров'ям, тобто на здоров'язбережувану поведінку. Висвітлення соціально-культурних підвалин таких проблем сприятиме глибшому і змістовнішому розумінню складових культури здоров'я особистості і тим самим визначатиме сьогочасні вимоги і пріоритети у системі особистої та соціальної безпеки у контексті охорони здоров'я громадян України.

Виклад основного матеріалу. Формування нових стереотипів споживання на фоні витіснення традиційної культури спілкування, харчування, побуту відбувається в умовах значущих для здоров'язбереження явищ глобального характеру: по-перше, сфера медичних послуг протягом XX століття трансформувалася з приватних лікарських практик в індустрію здоров'я та краси з її гігантськими науково-дослідними інститутами і фармацевтичними корпораціями. По-друге, завдяки можливостям новітніх технологій радикально змінилося уявлення про біологічну природу людини і сутність її здоров'я.

Таким чином, перед нами постає проблема, яка, поза всяким сумнівом, є значно ширшою ніж виключно соціально-філософська, тому що за сучасних умов питання здоров'язбереження стосується, насамперед, можливості існування людини як живого організму без патологічних змін. При цьому питання про сутність фізичного здоров'я людини тісно пов'язане з питаннями моральної відповідальності й дотримfнням норм правового поля у суспільстві, а також суб'єктивним слідуванням стереотипам споживання, які, в свою чергу, визначають орієнтири здоров'язбережуваної поведінки особистості. В зв'язку з цим виникає актуальна необхідність постійного аналізу всіх складових і механізмів турботи про власне буття і здоров'я, зокрема таких важливих чинників впливу на динаміку і якісне наповнення здоров'язбережуваної поведінки людини? як стереотипи споживання.

У світовій філософській спадщині нескладним буде знайти чимало прикладів осмислення сутності феноменів, які за своєю природою наближені до поняття стереотипу (приміром, вчення про знання і думку Платона, «примари» людського розуму Ф. Бекона, упередження як пасивність розуму І. Канта, архетипи К. Юнга, колективні уявлення Е. Дюркгейма, хибні упередження Х.-Г. Гадамера тощо) і які певною мірою визначаються пристосуванням свідомості та поведінки як окремої людини, так і суспільства в цілому до стійких узагальнених масових уявлень про об'єкти, процеси і явища буття.

Першим же, як відомо, хто запропонував використання поняття «стереотип», став американський публіцист Уолтер Ліппман, який е своїй відомій книзі «Громадська думка» (Walter Lippmann, «Public opinion», 1922) підводить до того, що людина «…отримує уявлення про більшість речей до того, як безпосередньо стикається з ними ... Стереотипи маркують об'єкти або як знайомі, або як дивні і незвичайні, посилюючи відмінності за цим параметром ... Вони наповнюють свіже сприйняття старими образами і проектують на світ те, що було приховано в пам'яті. Стереотипи – бастіон нашої традиції, і, сховавшись за стінами цього бастіону, ми можемо відчувати себе в безпеці» [6, с. 104-109].

Безмаль сторіччя відділяє нас від тих слів, а й сьогодні зображені Ліппманом властивості стереотипу є впливовим фактором у формуванні ціннісних орієнтацій та ідентичності особистості, d адаптації людини до сучасного інформаційного простору, у пошуках об'єктів для задоволення потреб, у виборі моделі поведінки у разі певних соціальних практик.

Перш ніж спробувати проаналізувати сутність стереотипів споживання та розглянути ступінь їх впливу на формування здоров'язбережуваної поведінки людини, визначимось з розумінням вищезазначених понять.

В класичних наукових теоріях існує константа, згідно з якою рушійною силою поведінки людини слугують її потреби. Разом з тим необхідно чітко усвідомлювати, що головною умовою «вдалого існування» суспільства споживання є задоволення потреб у такий спосіб, коли відбуватиметься постійне продукування нових потреб у незмінно збільшеному обсязі. На індивідуальному рівні свідомості людини зростання кількості потреб, а отже, збільшення споживання товарів і послуг, знаходиться під впливом стереотипів споживання як сукупності стійких загальноприйнятих уявлень про об'єкти і моделі споживання, завдяки яким створюється звичний алгоритм ставлення до можливостей задоволення потреб у поведінкових практиках особистості. В той же час здоров'язбереження залишається навіть не найвагомішою з поведінкових практик людини, а вирішальною для її існування. Отже, здоров'язбережувана поведінка – це система цілеспрямованих дій особистості, в основі яких знаходяться фундаментальні вітальні потреби у збереженні здоров'я та збільшенні тривалості життя. В якості головних складових здоров'язбережуваної поведінки бачиться доречним розглядати: ставлення до власного здоров'я, додержання щоденного розпорядку активності і відпочинку, режим здорового харчування, медико-профілактична і спортивно-оздоровча активність, додержання емоційного балансу у спілкуванні. Тобто, під безпосереднім впливом стереотипів споживання знаходяться когнітивні, мотиваційні, вольові, емоційні і фізичні параметри здоров'язбережуваної поведінки.

Стереотипи споживання відіграють важливу роль у процесі формування індивідуального знання про користь і небезпеки для здоров'я від споживання комплексу товарів і послуг, серед яких, зокрема: продовольчі товари, одяг і взуттєві вироби, гігієнічні засоби, господарські товари, електронна та побутова техніка, медико-профілактичні препарати і послуги, wellness-технології тощо. Головною властивістю впливу стереотипів споживання на індивідуальне знання щодо здоров'язбереження є використання соціальним суб'єктом шаблонних суджень, що не опираються на власний соціальний досвід. Натомість

такі судження виходять з матриці стандартизованих колективних образів, які засвоюються особистістю у соціальних практиках. І слід погодитись з українським дослідником В.Т. Куєвдою, який зазначає: «Як ідеальні конструкти (елементи свідомості) стереотипи закорінюються у сфері буденної (побутової) свідомості та складають ядро традиційно-побутової культури» [5, с. 81]. Утім, варто розуміти, що на рівні побутової культури стереотипи споживання, зазвичай, сприяють появі неповного знання, що обертається навколо лише деяких якостей товару або послуг і не надають можливості об'єктивного бачення останніх. Таким чином, з одного боку, відбувається збереження пізнавальних зусиль індивіду, і це є позитивним чинником, бо неможливо пізнати всі речі та явища світу творчо і самостійно, особливо в умовах сучасної інформаційної перенасиченості. З іншого боку, некритичне ставлення до стереотипів споживання, які застаріли і не відповідають дійсному стану речей і явищ, обов'язково призведе до неадекватної здоров'язбережуваної поведінки з непередбачуваними для здоров'я наслідками.

В цьому ключі видатний представник сучасної німецької практичної філософії Д. Бьолер застерігає від необґрунтованого спотворювання або применшування небезпек глобального масштабу і закликає подбати про адекватне пізнання, виходячи з наступного: «По-перше, внаслідок технологічної та економічної глобалізації сфера наслідків сучасної цивілізації та людська діяльність загалом поширилися на всю планету, навіть на весь можливий простір майбутнього життя людства. По-друге, численні високотехнологічні проекти та опосередкований ними звичний життєвий рівень та рівень споживання загрожують не лише умовам життя, а й можливості відповідальності багатьох інших… Тому, по-третє, чимало наших усталених понять або стереотипів, з допомогою яких ми досі характеризували практичні та технічні побічні наслідки, або втратили сенс, або потребують перевірки на адекватність у кожному конкретному випадку» [4, с. 82].

Розглянемо конкретний випадок і перевіримо його на адекватність знання, тобто скоріше в цьому разі спробуємо розкрити невідповідність стереотипу споживання реаліям сьогодення і здоров'язбережуваним очікуванням споживачів. Не в далекому минулому був поширений такий стереотип: потрібно вживати рибу, оскільки в ній багато фосфору, що є корисним для здоров'я організму людини. Сьогодні цей традиційно-успадкований стереотип дещо модифікувався і виглядає наступним чином: м'ясо жирних сортів риби, особливо сьомги і форелі, є джерелом поліненасичених жирних кислот Омега-3, які не синтезуються в організмі людини, проте вкрай необхідні для забезпечення обміну речовин і запобігання серцево-судинним захворюванням і діабету, підвищення імунітету тощо. Тепер звернімося до конкретних фактів. Постачальником ринку продажу так званої красної риби в Україні виявляються фермерські рибні господарства, переважно з Норвегії (відповідно до власних спостережень автора). Йдемо далі шляхом знань, засвоєних ще за часів відвідування клубу юних натуралістів. Червонуватий колір м'яса сьомги і форелі легко пояснюється харчовим ланцюжком: риба харчується ракоподібними, які концентрують в собі каротиноїди (жовті й червоні органічні пігменти), які у вигляді астаксантину (один з каротиноїдної групи) в свою чергу потрапляють у харчовий процес ракоподібних від морських водоростей. Проте логічним є припущення, що рибу з фермерських господарств не відгодовують морськими креветками. То ж звідки той червоний колір?

Відповідь знайдемо на сайті Державного агентства рибного господарства України: «Астаксантин – це каротиноїдний кормовий пігмент, який в природі зустрічається в планктоні, ракоподібних та рибі… Експертна група стверджує, що синтетичний астаксантин є безпечним для лососевих видів риб в пропорції до 100 міліграм на 1 кілограм повного раціону…Експертна група не змогла дійти однозначного висновку щодо безпечності астаксантину для декоративних птахів. Дослідження, що одночасно проводилося Європейським агентством з безпеки харчових продуктів (EFSA) підтвердило, що використання астаксантину в раціоні лосося та форелі в межах максимально дозволеного рівня не загрожує здоров'ю споживачів» [8]. Одразу викликає здивування факт нез'ясованості шкідливого впливу на птахів, а з іншого боку – безпечності для людини. Якщо ж взяти до уваги, що на українському ринку взагалі поширюється попит на такі штучні кольорові пігменти, як карофіл, то також виникає питання, яка ж має бути кількість співробітників контролюючих органів для професійного забезпечення відповідності синтетичних препаратів безпечним нормам застосування? Адже достатньо ввести слово «карофіл» в пошукову систему і отримаєш безліч пропозицій і рекомендацій яким чином зробити червоною не лише рибу, а яскраво-жовтими яєчні жовтки і рожевою шкіру курчат-бройлерів тощо.

Таким чином, коли людина похилого віку, приміром, віддає останнє з пенсії за найдешевше – голови та хвости від червоної риби, сподіваючись на профілактично-оздоровчий ефект згідно із стереотипом, результат може бути зовсім зворотнім з огляду на дотримання/недотримання норм використання штучних кормових пігментів. Застереження в контексті дискурсивної етики від Д. Бьолера є дуже своєчасним: «Ти не можеш воліти бути науковцем, тобто претендувати на раціональність свого дослідження, і водночас серйозно стверджувати, що ти як дослідник не визнаєш жодної моральної норми»[3, с. 36]. Досить часто доводиться стикатися з ситуацією, коли наукові досягнення у сфері продовольства, приміром, не збігаються з розумінням гуманізму. Це викликає особливе занепокоєння, тому що досягнення сучасного науково-промислового комплексу у сфері біології та хімії справді вражають: надавати продукту бажаного кольору неприродним шляхом і навіть не за допомогою зовнішніх втручань і маніпуляцій, а застосовуючи гранульовані добавки для внутрішньо-

го застосування живими організмами! І все з однією метою – надати товару привабливого для покупців вигляду і тим самим збільшити прибутки від збуту. Простіше кажучи – це звичайне обдурювання споживачів. Бо ж не вживала та птиця зеленої трави і кукурудзи для яскраво-жовтих жовтків і не траплялися на шляху штучно вирощених сьомги і форелі каротиноїди крилю. І невідомо, як з часом штучні барвники відіб'ються на здоров'ї. Однак, поруч з такою продукцією не висить оголошення з поясненнями щодо цього. Отже, некритичне ставлення до стереотипів споживання є наслідком легковажного слідування рекламним слоганам і тут складно не погодитись з думкою О.Є. Блинової, що «більшість соціальних стереотипів не утворюються стихійно у свідомості людини. Вони або передаються соціумом у готовому виді, або формуються в результаті цілеспрямованого впливу» [2, с. 60]. Дійсно, не є таємницею, що за безпосередньої участі засобів масової інформації формування індивідуального знання відбувається за певною схемою: людина не створює знання особисто, вона переймає запропонований зміст знань, які спрямовані на постійне заохочування до споживання. Якщо враховувати, що масові виробництво і споживання є визначальними у кругообігу ринкової економіки, то стає зрозумілою провідна роль ринкових структур і ЗМІ у процесі стереотипізації об'єктів, де вони виступають у ролі стереотипізаторів.

У всій безлічі маркетингових заходів, спрямованих на підвищення продажів, вдало використовується той факт, що стереотипи споживання здебільшого неможливо емпірично перевірити і, як справедливо зазначає С.І. Широка, «застиглі способи дії, поведінкові шаблони та схеми хоча й створюють уявлення про впорядкованість повсякденності й стабільність життєвого плину, одночасно несуть у собі загрозу втрати особистістю суто людських рис – творчого підходу до дійсності, унікального переживання подій, самостійного прийняття рішень у ситуації морального вибору тощо» [7, с. 69]. І все-таки, справедливості заради, слід відзначити також позитивні сторони стереотипів споживання, які передусім тримаються на тому, що обсяг достовірних знань в них доволі часто перевищує обсяг недостовірних. Думається, що саме в цьому необхідно шукати головне пояснення стійкості стереотипів споживання. Втім, у випадках, коли успадковані стереотипи споживання не співпадають з висновками особистого досвіду внаслідок неочікуваного спричинення (тобто не відповідає суті, що закладено в стереотипі) користі або шкоди здоров'ю, відбувається кореляція власних уявлень.

Результати від подібного порівняльного аналізу можуть бути неоднозначними і значною мірою визначаються психофізіологічними і помітно характеристиками суб'єкта. З одного боку, критичне ставлення, яке властиве для людини з активною позицією у намаганнях бути здоровою, сприятиме пізнавальній діяльності з отримання нового продуктивного знання незалежного від стереотипних уявлень. З іншого боку виникає питання: чому стереотипи споживання у певних випадках залишаються актуальними для соціального суб'єкта навіть тоді, коли вони мали б руйнуватися під тиском доказів наукового знання й особистих проблем із здоров'ям? Відповідь знайдемо у сфері можливостей соціального суб'єкта. Хоч би яким завуальованим не був стереотип споживання, все одно потужність альтернативних ЗМІ, які в науково-популярному стилі, з залученням відомих науковців, представляють альтернативне знання про незнайомі сторони звичних речей, повільно, але зростає. Вони є загальнодоступними. Перешкодою для отримання такого альтернативного знання, яке є необхідним для співставлення і критичного осмислення стереотипів споживання, можуть бути емоційно-вольові характеристики суб'єкта та його матеріально-грошові можливості. Ригідність мислення соціального суб'єкта може стати на заваді й обернутися ігноруванням розбіжності стереотипу споживання навіть у разі власного протилежного досвіду. Беручи ж до уваги стресову нестабільність сучасного суспільства, вартим уваги є спостереження О.В. Башмакової: «При погіршенні емоційного стану (зростанні тривоги, незадоволеності собою, життям чи його окремими аспектами, зниженні активаційних та енергетичних компонентів психічного стану) зменшується особистісна активність у контролюванні власного здоров'я та поведінки стосовно нього, а схильність покладати контроль та відповідальність на інших (соціальне чи метафізичне оточення) суттєво зростає» [1, с. 16]. В той же час відсутність належного матеріально-грошового забезпечення, навіть за наявності критичного ставлення до стереотипів споживання і в цілому високого рівня освіченості, вкрай обмежить можливості здоров'язбережуваної поведінки у всіх її параметрах.

Висновки. Здоров'язбереження – це не тематична, а наскрізна проблематика нашого сьогодення, яка вимагає від кожного соціального суб'єкта індивідуальних і спільних активних зусиль у питаннях вироблення стратегії здорового споживання.

Якщо в оцінці потреб сучасної людини виходити з таких параметрів, як необхідність, кількість і якість, то домінування потреби збереження здоров'я виявляється беззаперечним. При цьому параметр необхідності визначається значущістю здоров'я як умови для фізіологічного і соціального буття людини. Внаслідок забруднення навколишнього середовища, неякісних продуктів харчування і води, а також багатьох інших ризиків техногенного характеру, кількість різноманітних потреб, що виникають у зв'язку із погіршенням стану здоров'я і необхідністю його відновлення, дедалі зростатиме і не обмежуватиметься лише віковими потребами з боку людей похилого віку. Що ж до якості, або ж в нашому розумінні своєрідності потреби у здоров'ї, то вона полягає в тому, що її задоволення вимагає включення абсолютно всіх складових життєдіяльності людини як-от: продовольча сфера, умови проживання і якість життя, сфера охорони здоров'я, екологічна та техногенна безпека, вільний доступ до інформації тощо. Якщо ж подивитись під іншим кутом зору і говорити вже про наслідки від власне якості за-

доволення потреб, то уявімо собі необхідність задовольнити потребу в отриманні інформації в контексті здоров'язбереження. Некомпетентне або взагалі хибне інформування щодо, приміром, використання медичних препаратів, проживання на забруднених територіях може виявитися фатальним і призвести до таких ушкоджень організму, які не підлягають виправленню. Тобто якісне знання разом з активною потребою застосування отриманого знання забезпечуватимуть безпеку здоров'язбережувальної поведінки. В той же час в контексті інших сфер життя хибність інформації загрожуватиме помилкою, можливо невиправною, проте не погіршенням стану здоров'я, інвалідністю або навіть смертю. Враховуючи сказане, підкреслимо ще раз: по-перше, стереотипи споживання вимагають постійного критичного осмислення, якщо мова йде про збереження власного здоров'я; необхідно використовувати конструктивні характеристики стереотипів споживання для створення стереотипів здорового способу життя і включати такий досвід у розроблення результативної системи здоров'язбереження в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Башмакова О.В. Емоційні та психосоціальні чинники ставлення до здоров'я: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.01 / О.В. Башмакова; Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – К., 2007. – 21 с.
2. Блинова О. Є. Роль соціальних стереотипів у становленні світоглядних орієнтацій особистості / О. Є. Блинова // Психологія і особистість. – 2015. –№ 2 (8). – Ч. 1. – С. 58–70.
3. Бьолер Дитрих. Відповідальність за майбутнє з ґлобальної перспективи. Актуальність філософії Ганса Йонаса та етики дискурсу / Дитрих Бьолер // Передмова Ґюнтера Альтнера. Переклад з німецької, післямова, примітки Анатолія Єрмоленка. – К.: Стилос, 2014. – 157 с.
4. Бьолер Дитрих. Ідея та обов'язковість відповідальності за майбутнє. Ганс Йонас та етика діалогу: перспективи духу епохи / Дитрих Бьолер // Філософська думка: український науково-теоретичний часопис. – 2007. – № 3. – С. 81-99.
5. Куєвда В. Міфологічні джерела української етнокультурної моделі: психологічний аспект. Монографія. – Донецьк: Український культурологічний центр, Донецьке відділення НТШ, 2007. – 264 с.
6. Липпман Уолтер. Общественное мнение / Уолтер Липпман // Пер. с англ. Т.В. Барчуновой; редакторы перевода К.А. Левинсон, К.В. Петренко. – М.: Общественное мнение, 2004. – 384с.
7. Широка С.І. Стереотип поведінки: філософсько-антропологічний аспект / С.І. Широка // Гуманітарний часопис. – 2015. – № 2. – С. 64-70.
8. Державне агентство рибного господарства України: Політика у сфері рибальства та санітарні норми рибної продукції. Червень 2014. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://darg.gov.ua/_politika_u_sferi_ribaljstva_0_1_0_1630_1.html?search=%EF%F2%E0%F5%B3%E2.%20%C0%F1%F2%E0%EA%F1%E0%ED%F2%E8%ED%20%96%20%F6%E5

REFERENCES:

1. Bashmakova, O.V., 2007. Emocijni ta psyxosocialni chynnyky stavlennya do zdorov'ya [Emotional and psychosocial factors of relationship to health]. In-t psyxologiyi im. G. S. Kostyuka APN Ukrayiny, Kyiv (in Ukrainian).
2. Blynova, O. Ye., 2015. Rol socialnyx stereotypiv u stanovlenni svitoglyadnyx oriyentacij osobystosti [The role of social stereotypes in the development of individual idealogical orientation]. Psyxologiya i osobystist 2 (8), 58-70 (in Ukrainian).
3. Boler, Dytryx, 2014. Vidpovidalnist za majbutnye z globalnoyi perspektyvy. Aktualnist filosofiyi Gansa Jonasa ta etyky dyskursu [Responsibility for the future of contemporary global perspective. The relevance of philosophy of Hans Jonas and discourse ethics]. Stylos, Kyiv (in Ukrainian).
4. Boler, Dytryx, 2007. Ideya ta obov'yazkovist vidpovidalnosti za majbutnye. Gans Jonas ta etyka dialogu: perspektyvy duxu epoxy [The idea of binding and responsibility for the future. Hans Jonas and the ethics of dialogue: perspectives of an era]. Filosofska dumka: ukrayinskyj naukovo-teoretychnyj chasopy 3, 81-99 (in Ukrainian).
5. Kuyevda, V., 2007. Mifologichni dzherela ukrayinskoyi etnokulturnoyi modeli: psyxologichnyj aspect [Mythological sources of ukrainian ethnocultural models: the psychological aspect]. Ukrayinskyj kulturologichnyj centr, Doneczk (in Ukrainian).
6. Lippman, Uolter, 2004. Obshhestvennoe mnenie [Public opinion]. Obshhestvennoe mnenie, Moscow (in Russian).
7. Shyroka S.I., 2015. Stereotyp povedinky: filosofsko-antropologichnyj aspect [Stereotype behavior: a philosophical and anthropological aspect]. Gumanitarnyj chasopys 2, 64-70 (in Ukrainian).
8. Derzhavne ahent•stvo rybnoho hospodarstva Ukrayiny: Polityka u sferi rybal′stva ta sanitarni normy rybnoyi produktsiyi. Cherven′ 2014 [The State Agency of Ukraine fisheries: fisheries policy and health standards of fish products. June 2014.]. – Access mode:http://darg.gov.ua/_politika_u_sferi_ribaljstva_0_1_0_1630_1.html?search=%EF%F2%E0%F5%B3%E2.%20%C0%F1%F2%E0%EA%F1%E0%ED%F2%E8%ED%20%96%20%F6%E5 (in Ukrainian).